

Accounting and Accountable

פקודי תשע"ו

Artscroll - Steve Chmash

EXODUS

38 / 21-27

PARASHAS PEKUDEI

²¹ These are the reckonings of the Tabernacle, the Tabernacle of Testimony, which were reckoned at Moses' bidding. The labor of the Levites was under the authority of Issamar, son of Aaron the Kohen. ²² Bezalel, son of Uri son of Hur, of the tribe of Judah, did everything that HASHEM commanded Moses. ²³ With him was Oholiab, son of Ahisamach, of the tribe of Dan, a carver, weaver, and embroiderer, with turquoise, purple, and scarlet wool, and with linen.

²⁴ All the gold that was used for the work — for all the holy work — the offered-up gold was twenty-nine talents and seven hundred thirty shekels, in the sacred shekel.

NATURE AS CONCEALMENT | 245

Strive for Truth - R. Jessler

3

The truth is that there is no essential difference between the natural and the miraculous. Everything that occurs is a miracle. The world has no other cause but the will of Hashem. His deeds and His conduct of the world are the immediate consequence of His will. What He wills comes into being without need of any intermediary. We call God's act a "miracle" when He wills an occurrence which is novel and unfamiliar to us and which consequently makes us aware of the hand of God. We call God's acts "nature" when He wills that certain events should occur in a recognizable pattern with which we become familiar. This familiarity presents us with a challenge. We can choose to recognize that these events too have as their sole and immediate cause the unfettered will of Hashem. Or we can imagine that Hashem has delegated certain powers to "Nature," and that within the realm of Nature man too has the ability to influence events by the process of cause and effect. The whole concept of "nature" is thus nothing but a test for the human being. Nature has no objective existence; it is merely an illusion which gives man a choice to exercise his free will: to err, or to choose the truth.

4

We can find this clearly expressed in the words of our Sages, who tell us: ¹ "The blessing in the grain [Rashi: which is blessed and increases of itself] occurs not in that which is weighed, measured or counted . . . but only in that which is hidden from the eye."

16

21. אלה — These are. This verse suggests homiletically that the only meaningful reckoning is the account one makes of resources that are devoted to building God's sanctuaries and otherwise used for the sake of Heaven. Only such investments are eternal; the others are transitory. As the Sages remark (*Bamidbar Rabbah* 22:8), the word *מִמּוֹן*, money, is a contraction of *מִיָּה אֵתָהּ מוֹנֶה*? What are you counting? אינו קלום? It is worthless! (Or HaChaim).

אלה פקודי המשכן וגו' פוקד ע"פ משה

גו' זו הנה באמת אחז"ל דאין הברכה שורה בדבר המרוד והשקול והספור. והנה כאן במלאכת המשכן שנעשה הכל ע"פ חשבון ובמדה הקצובה ואעפ"כ היה הברכה שורה בה.

5

Those who make the mistake of thinking that "nature" is an objective reality will have great difficulty in understanding this statement. Why should Hashem make a miracle occur in something that is hidden from the eye? If He wants to give this person more produce than normal why should He not give it to him by natural means? It is clear from this that nature is not a reality but only a veil and an illusion, whose purpose is to provide an opening for error. Where something is hidden from the eye, therefore, there is no reason why it should increase precisely in the way we are used to in preference to any other way. In fact there is no real difference whichever way it occurs. What is real is the will of Hashem and nothing else. When something occurs by what we call natural causes, all this means is that God wills, in addition, that human beings should have an opportunity to exercise their *bechira*. It is this divine will that takes on the guise of the apparently natural. In a case where the event is hidden from human eyes and will never be known to us, there can be no test for our free will and there is therefore no need for "natural" cause and effect.

There are people who devote excessive time and thought to pondering the natural factors which affect their affairs. They are given to making long-term calculations to decide which of a number of factors they should promote to attain a desired goal. Even if their efforts are eventually blessed with success, they usually find that the matter did not take the course that they originally envisaged. The development was materially affected by factors which were completely unknown to them at the time. This is to teach us that there is no point in over-zealous manipulation of what we think are the physical causes of events. We manipulate on one side and Hashem gives from another.

7

It is a great mistake to think that one can achieve one's goals by going into the fine details of factors and causes whose effect we imagine we can forecast. Every factor comprises many details, each of which again depends on other factors which are largely unknown to us. It is practically a foregone conclusion that the ultimate outcome cannot be foreseen.

For example, in our friend's calculations one of the factors may be to go to So-and-so's house and have a talk with him. But there are literally hundreds of small factors, produced by causes beyond his ken, which may prevent him from going. There are hundreds of other causes which may interfere with the part of the plan referred to as "So-and-so's house," and similarly with "So-and-so" himself, and many more with the part referred to as "having a talk with him." Then there are many thousands of possible factors which may affect the course of the talk and its outcome. All of the above possibilities and their various possible outcomes are concealed from him. This shows how ridiculous it is to think that one has the ability to ponder all the factors, weigh them up accurately, and plan one's actions accordingly. For each factor which he thinks he knows there are ten thousand which he doesn't know. There is no greater foolishness than to base one's life on such imaginary calculations.

And say, after all that, Hashem eventually brings his efforts to a successful conclusion, even though by a completely different route from the one he first envisaged. If it should turn out that in all the various developments there are a few small points which partially resemble his

first ideas, he will pride himself on his remarkable acumen and attribute the success entirely to his own efforts.

8a

The most obvious means to this end is prayer. Prayer fixes in our heart the realization that we can obtain our desires only by turning to Hashem, from whom all things come. Our Rabbis say: "Man's livelihood is as difficult as the splitting of the Red Sea." Rashbam explains: "That is to say, a great miracle." Needless to say, this does not mean that the miracle is difficult for Hashem; all is equal before Him. The meaning is that we, from our point of view, have to reflect on and realize the wonder of the miracle involved in earning one's living. And the purpose of this, says Rashbam, is "to know how to pray." By prayer we come to recognize the miraculous nature of human sustenance, which most people think of as the result of mere natural

causes. Through prayer we impress on ourselves the truth that nature is nothing and that all comes to us from Hashem alone; that there is no other cause but He, and from Him alone we seek and receive all our needs.

9
א"י סור-יעקב (ה"ה) י"ד ו' ז' א"ה

משרשי המצוה — הקדמה: ידוע הדבר בניגוני ואצל כל חכם כי נסים גדולים אשר יעשה הא' אל בני אדם בטובו הגדול — לעולם יעשה דרך סתר, ונראים הענינים נעשים קצת כאילו הם בדרכי הטבע ממש או קרוב לטבע כי גם בנס קריעת ים סוף שהיה נס מפורסם כתוב שם וילך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים. והמשכילים יבינו כי ענין סתר זה למעלת האדון ושפלות המקבל. ומה הענין ציונו להבעיר אש במזבח. אע"פ ששם יורד אש מן השמים, כדי להסתיר הנס. לפי הדומה שהאש הירודת לא היתה נראית בירידתה מן השמים שאמרנו חוץ מיום שמיני של מילואים ושל גדעון ומנחת שהיתה נראית.

הדברים מפליאים: הקב"ה הוליד רוח קדים עזה כדי לבקוע הים, וגם כתב זאת בתורה — ומי פתי יוכל לחשוב שע"י רוח עזה זאת יצמדו המים משני הצדדים כמו חומת אבנים! אלא — להסתיר הנס! הוא אשר אמרנו: הקב"ה הוא אומן מוצנע, ואפילו נסים גלויים הוא מכסה.

באסוף שמן של אלישע כתוב: "ובאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניך ויצקת על כל הכלים הלאה והמלא תסיעי" — רש"י: "וסגרת הדלת — כבוד הנס הוא לכא בהצנע" (מ"ב ד' ד). והנה אם הנס עצמו בא בהצנע, מקבל הנס בודאי צריך להיות צנוע. ואם בנס גלוי כך, בנס סתר אע"כ, כי מי שאינו צנוע לא יבחין בשום אופן שנעשה כאן נס.

בציבור השתרשה הבנה די ששחית בענין הצניעות. הרי הצניעות שאנו מדברים עליה כאן היא הדרך של בני עולם פנימי באדם. "ואת צנועים חכמה" נאמר במשלי (יא ב). ורבינו יונה כתב על זה: "הצניעות גורמת חכמה לבעליה כי היא מידת החכמים אשר בה יכנו את החכמים כי ישמעו ויקשבו ולא יתאוו להתגנות לבט". הצנוע הנה נושא עולם פנימי בקרבו ואין לו כל ענין בהתגלות משהו מעולמו זה שלא לצורך אמיתי. כזה מתוסף לאדם ממד חדש בקרבו עשיר בתוכו ושומר לעצמו. וזהו עולמו של התלמיד החכם. הוא אשר אמרו בסנהדרין צט, ע"א שכל הנביאים לא נתנבאו אלא לדברים בת"ת, אבל תלמידי חכמים עצמן — עין לא ראתה, אלקים וולתך, וכידוע השכר מגלה את המהות: מהותו של הת"ת היא, עין לא ראתה אלקים וולתך. הת"ת בנה בקרבו עולם צנוע, ומה הוא בא למכס פנימי ודרך חיים של פנימיות. כשאמר שלמה המע"ה "ואת צנועים חכמה" בודאי היתה כוונתו לחכמה

10
א"י סור-יעקב

לשמה"ל

הרי עסק התורה בצנעה מתברך, שלא ברחובות קריה, כי ההשפעה הרוחנית שזוכים לה ע"י עסק התורה היא הגבוהה מכל ההשפעות שבעולם*, וזוכים לה זויקא ע"י "דברי תורה בסתר" — "ואת צנועים חכמה" (משלי יא ב). וכבר שמענו בגמרא זו עד היכן מגיע חיוב הצניעות במצוות, אשר דווקא על המצוות שדרך לעשותן בפרהסיא נאמר "הצנע לכת", לבל תשלוט בהן עין רעה המאבדת את הנקודה הפנימית והופכת דברים רוחניים — לחיצוניות! "הדר יראה — מצוה הדר מצוה — צניעות!" (ד"א זוטא פ"ה).

* העושה מצוותיו דרך מצות אנשים מלומדה אינו מרגיש כלל שהמצוות אינן מעשים טבעיים כחטיבת עצים והלם פטיש אלא ענינים רוחניים גבוהים שהבורא בחסדו הליבשים בתשמיש קדושה, וכבר הקדימה עינו הרע של אדם זה לשלוט על מעשה המצוות להפכו לחיצוניות טרם שהספיק כלל להבחין ברוחניותו!

ובוא וראה הכרעה למעשה בשאלה, מה עדיף: עזות וקדושה לעושת מצוות דווקא בגלוי חרף לעג הלוועגים, או לעשותן בדרך צניעות? הרי הרמ"א כתב בהגה"ה בסעיף הראשון בשו"ע או"ח: "ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת הש"ת גם הצנע לכת", והגר"א שם מבאר קשר דבריו: "ר"ל אף שלא יתבייש מ"ח כל מה שיעשה בהצנע עדיף".

עליו כסתר והחבא, גם ברכת גורן ויקב "אינה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין" (ב"מ מב, א), ומבטו של בעל הגורן הבא למדו אף הוא "עין הרע" לעומת סוד הברכה ממרום. יען הוא רואה בעיני כשר ומודד במשקל ובמדה, ובהיאחזו מבטו כ"חיצוניות" — הוא מתעלם מסוד רוחניותה של הברכה ממרום, ובוהו הוא גורם להפקתה.

והו סוד צניעותו הטבעית של הנשים: עיקר תפקיד האשה בעולם לגדל פרי כסו, אדם חי, נושא נשמה אלקית, וברכה כזאת אינה שורה אלא מתוך צניעות של כבודו בת מלך פנימה, והדברים ברורים ועמוקים.

גם נס, גילוי אשר מקורו בעולם העליון, מתהווה בצניעות: באסוך השמן של אלישע כתוב: "ובאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניך ויצקת על כל הכלים האלה והמלא תסיעי" (מלכים ב', ד, ד) וכתב רש"י שם: "וסגרת הדלת: כבוד הגם הוא לבוא בהצנע" (וכן שם פ' כס ע"י"ש).

הרי תורה שלמה, המקיפה תורה ומצוות, ברכת טבע וברכת נס, השגת מלאך והנהגת נשים, ומה נואלו החושבים כי כל ענינה של צניעות אינה אלא בתלבושת, ובדברים גבוהה גבוהה על "הכרת הבורא" וכדומה כאילו זה היה לחם יומם — אינם מרגישים כלל שגם בדיבורים אלה צריכים צניעות! כי הרי היסוד בזה הוא: לשמור על הנקודה הפנימית גם בדיבור ובמעשה, וכמה דעת צריך לזה וכמה פקחות!

שמדביק הדבר ההוא לשורשו אז בראיה זו אדרבה עוד ממשיך שפע וברכה ממקור עליון על הדבר ההוא. וזש"ה עיניך בריכות בחשבון היינו עינינו שלך נעשו כמו בריכות ומקורות ההשפעה אף בדבר שיש בו חשבון. וזש"ה אלה פקודי המשכן. ר"ל שנמנה במשכן כמה פעמים כל דבר ונעשה הכל בחשבון. ואעפ"כ היה הברכה והשכינה שורה בו. ואדרבא שהיה המנין צורך גבוה. ובמנין זה ניתוסף בו קדושה וזה"ש אשר פוקד ע"פ משה. מחמת שיצא המנין מפי משה. שהיה בקדושה

ובדביקות העליון. ולא עוד אלא שע"י המנין ניתוסף בו ברכה. והבן:

שמן פרשת ויקהל המזב קצו

הוזה"ק הקשה למה באה כאן חשבון של כלי המשכן הלא ק"י"ל (תענית ח' ע"א) אין הברכה מצוי בדבר המנוי אלא בסמוי מן העין, ולמה באה

החשבון על כל פרט. ותירץ דכיון דצ"פ משה פקד ע"ז נאמר איש אמונות רב ברכות (משלי כה, כ), דע"י משה שהוא מאמין באה ברכה גם כמנוי. ופירוש הדברים הוא, דעיקר מה שאין ברכה מצוי במנוי הוא משום דע"י ריבוי הפרטים יש סכנה שיבוא ליד אמירת כחי ועצם ידי עשה לי החיל הזה כפי הרגיל, אבל משה רבינו שצומד מקושר בכל רגע למעלה בשמים ועל כל צעד ושעל מכיר יד ה' עליו וכדומה, נאמר להיפך דאדרבה ע"י המינוי של איש אמונות בא הברכה.

משמח ציון. ר' פאלי

"אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין"

אמרו חז"ל "אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין", דבר הנמנה ונספר יוצא מכלל ברכה וח"ו יכול להיות עין הרע בדבר, אבל בדבר הסמוי מן העין בה דווקא שורה הברכה, ואיתא בספח"ק "קדושת לוי" בפנימיות הענין כי הנה בדבר הסמוי מן העין אין לאדם הכרה ותפיסה ולכן שורה בו ברכה כי עדיין קשור ומחובר לשורשו ומקור מוצאו, משא"ל דבר שנספר ונאמד הרי בזה נכנס לתפיסת האדם ובוה ננתק משורשו העליון וממילא לאו בכלל ברכה הוא, כי שוב אין השפע נובע ומתחדש בו.

עיקר קשר האדם לרכושו הוא כאשר סופרם ומונאם, אף כאשר יש לאדם אינטי מלא מעות אך לא ראוהו בעיניו ולא ספרו ומנאו כלל, ואינו יודע מה וכמה יש לו, הרי אין לו עדיין כל כך חיבור אליו, ורק אחר שיספרם וימנם אז יגיע לחיבור אל הדבר ולתענוג האמיתי שבו.

רואים בחוש שבעולם הגשמי יש תשוקה מיוחדת למנות ולספור כל דבר, להעריך מי העשירים הגדולים ביותר בעולם, וכמה שווים הם, כי אכן דווקא באופן זה נתפס אצל בני האדם טוב עוה"ז ודווקא בזה נקשרים אל הלבושים העולמיים, משא"כ דבר הסמוי מן העין, חסר מההתקשרות והחיבור לדבר ובאיזה בחינה הוא עדיין כמי שאין לו דבר זה כלל, כי דווקא כשהאדם מחובר ונקשר אליו אז יש להחשיבו כשלו, כל דבר שלא ספרו ומנאו עדיין חסר לו משלימות החיבור אליו, דברים אלו עדיין לא נכנסו לכליו, אף גבי אכילה מצינו שאמרו חז"ל "סומין אוכלים ואינם שבעים", כי אפי' באכילה הרי השביעה מדבר תלויה מצד הראיה שבדבר, כי

דווקא בזה יש לאדם קשר אמיתי אל הדבר, ונתפס היטיב בכליו ושבע הימנו, משא"כ בלעדי כח הראיה עדיין אין לאדם חיבור אמיתי אל הדבר.

אמנם מצד טעם זה גופא יש כל כך חיסרון במנין ומספר מל דבר, כי כאשר יש לאדם תפיסה חזקה בדבר והכניסו היטיב לכליו, הרי בזה הפרידו מהמקור העליון, כאשר הדברים ביד האדם הרי בזה גופא הפרידו משורשם העליון, שהרי בעלות ותפיסת האדם מבטל כל שאר התפיסות והבעוליות על הדבר, וממילא כאשר האדם נתפס בדבר הרי בזה מונע ממנו שאר תפיסות ומפרידו מהאור העליון.

אודה פרשת פקודי ישראל ר' פאלי

דהנה כתיב עיניך בריכות בחשבון. דבאמת שורש העין רעה הוא כמו בלעם הרשע דבכ"מ שנתן עינו ה"י שולט שם מארה וקללה ר"ל מפני שהרשע הזה במה שהסתכל באיזה דבר הפרידו משורשו העליון של מקור החיים מחמת שהי' להוט ומתאוה לאותו דבר והי' הדבר נחשב בעיניו ולא הי' מסתכל בחיות הפנימי שבתוכו שהוא כח עליון משמו ית' המ'חיה אותו. אך גבי זרע ישראל עם סגולתו כתיב עיניך בריכות בחשבון אף בדבר שיש בו חשבון ובא לגדל מנין

ומספר אע"פ כן אינו מוזיק הסתכלות הזה מחמת שהאיש הישראלי בכל דבר שהוא רואה ומסתכל אז הוא רואה כח הבורא ית' הנמצא בו ומחיה אותו. וכיון

עוד איתא בספ"ק בטעם מה שאין הברכה שורה על דבר המנוי, כי כל דבר שאינו מנוי עדיין לא הוגבל ושורה על הדבר הארה אין סופית חוהו ברכתו, משא"כ כאשר מונאו וסופרו בזה הרי הוא מגבילו שמחזיר הדבר לבחי' גבול ובוה שוב אין שורה בו הארה אין סופית, אמנם בפנימיות הענין מבאר רביה"ק ה"קדושת לוי" כי ע"י המספר והמנין הרי הדבר נתפס חסיב בכלי האדם ואחיות האדם היא המקלקלת ומפרידה את הדבר מחיבורו ודביקותו בשורשו העליון, וח"ו נפסק נביעותו. ואמנם בעומק חד טעמא הוא, כי ידוע שהטעם שעיקר התחברות האדם הוא לדבר הנמנה ונספר, הוא מפני שהאדם הוא בעל גבול ואינו יכול להתחבר ולהתקשר אל דבר בלתי גבולי ואינו יכול להשיגו כלל, ורק אחר שיוגבל אז יכילו וישיגו.

ברכה היא דבר הנובע ומתחדש תדיר ממקורו, כל דבר יונק חיותו משורשו, וכאשר נתק משורשו ומקורו שוב אין נובע בו כלום, ואינו בכלל ברכה ויכול וימות ח"ו, הש"י הוא עיקרא ושרשא דכולא, מאורו ית' נובע ונשפע הברכה על כל עניני העולם, אך כאשר יש לאדם חיבור ותפיסה חזקה בלבושי העולם, הרי בזה הפריד ממקורם, ושוב ח"ו אין הברכה שורה בדבר, כי מהיכן ינבע ברכה בדבר שנעקר משורשו, הרי האדם מצד עצמו אינו יכול לחדש כלום, הוא הרי בע"ג, ורק כאשר הדברים קשורים ומחוברים לאור העליון, לאור הש"י עיקרא ושרשא דכולא, אוא"ס ב"ה, אז תהא הברכה שורה ונובעת בו.

איתא בחז"ל דבלעם כל מקום שנתן בו עיניו נכנס בו מאירה, ומבאר ה"קדושת * כי בלעם היה בעל עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה כמו שאמרו חז"ל וכל דבר שראה התאוה אליו וחמדו אצלו, ולכן בראיה בעלמא קלקלו והביא בו מאירה, כי אף כאשר רק נתן עיניו באיזה דבר הפריד משורשו וקלקלו. וזהו ענין עין הרע כידוע מספ"ק אשר יש בני אדם שעלולים יותר להזיק בראיית עיניהם להכניס עין הרע בדבר ח"ו, כי אין מקורם טהור ויש להם צרות עין ובוזה כל דבר שמסתכלים בו הני מפרידים הם אותו משורשו הרמה ונכנס בו ח"ו מאירה.

ובזה מפרש ה"קדושת לוי" הפסוק "אלה פקודי המשכן" שאף שבאו בחשבון ובמנין מ"מ שרתה ברכה בכל המלאכה, ולזה אומר הכתוב "אשר פקד על פי משה", כי כאשר המספר והמנין על פי משה רבינו שוב אין חשש בשום מנין, כי לא יתק משורשו הרמתה ח"ו, רק יוסיף חיים וברכה.

רואים שלפעמים אדם בונה בנין נפלא אפי' בנין של רוחניות לשם שמים, אך אח"כ אפשר שיבוא להתפלל מהלבוש החיצוני של הבנין ומתחבר אליו עד שנשכח ממנו שיש נשמתא דחייא בדבר, אדם זכה ויגע בתורה והגיע לכדי מידה גדולה בתורה צריך עדיין לסייעתא דשמיא לא להתפעל מהלבושים החיצוניים שבו, וכדאיתא מצדיקים שכאשר האדם גמר "ש"ס" ומתפעל מעצם ריבוי הלימוד וריבוי ידיעות שלא כל אחד מגיע לכן, הרי ההתפעלות הלזו מנתקו מעצם הארת התורה כי ההתפעלות הלזו היא התפעלות מהכלי, והרי הוא בעצם בבחי' "חמוד נושא ספרים" ותו לא מיד, כי נשאר עם הלבוש החיצוני של הספרים ולא נתחבר אל הנשמה הפנימית הנובע בהן, כל חיבורו הוא אל החיצוניות והחומריות של הספרים ולא אל העומק והנשמה שבהם, כאשר יהודי זוכה וגמר מסכתא בש"ס עיקר שמחתו והתפעלותו היא מהזקיבת אלוקים שזכה, מחיי התורה שניטע בקרבו ולא ח"ו התפעלות חיצונית.

איתא מצדיקים שהתפעלות החיצונית אינה רק ענין של גאוה וענוה, אלא היא שטות המפריע מלהסתכל ולהתחבר אל הפנימיות האמיתית שבדבר, כאשר האדם מסתכל על חיצוניות הדברים ועל עניינים צדדיים שבו הרי בזה מגביל עצמו ונכנס למקום הגבול ומפסיד אור נשמתו וחיותו שבקרבו. וזהו ענין פרשת החודש וקדושת חודש ניסן להתחבר לנשמתא דחייא שבכל דבר, לנקודה של אמונה המאיר בכ"מ ולא לחיצוניותה.

ולזה בני ישראל מונין ללבנה, כי דווקא בלבנה שם יש הכרה ברורה באפסיות הלבושים, כמה אין ללבושים מצד עצמם שום יקרות כלל, וע"ז הוא עיקר גיעת בני ישראל להכיר באפסיות העולם, וע"ז לשום עיונם רק על הנשמתא דחייא דכולא, על האור האלוקי השופע בכל דבר, ולזה אמרו חז"ל כל המברך על החודש כאילו

בספרי החסידות מצינו שכוחה של עין הרע שולט, בשעה שאדם מתפעל ממעלת חברו, אם מחכמתו או מעושרו הרב או מיופיו. התפעלות זו פירושה שהוא מנתק את הדבר מאלופו של עולם - משורשו, שהרי לו היה האדם באותו רגע זוכר ויודע שהקב"ה עושה ובורא הכל, לא היה מתפלא כלל, שהרי בורא העולמים ברא הכל ומכוחו נתן לאדם זה מחכמתו ומעושרו - אך כאשר האדם מתפעל מאיש חכם, או עשיר הוא מעצים את כוחו של האדם, ומפרידו משורשו.

הן אמת אילו האדם בעל החכמה והיופי היה דבוק בקב"ה, וזוכר שהכל מאתו יתברך, אראז לא היה יכול להזיק לו בעל עין הרע, אך כאשר האדם עצמו שוכח שהכל ניתן לו במתנת שמים, והוא עצמו מנתק דבר משורשו, אראז יכולה לפעול פעולת ראייתו של בעל העין. אמור מעתה, כי הזיק עין הרע אינו מתרחש דווקא ע"י רצון להרע ולהזיק, אלא כאשר ההתפעלות מנתקת דבר משורשו. ולכן העצה היעוצה להנצל מעין הרע - לחבר ולקשר כל דבר אל שורשו, וכדבריו של האדמו"ר רבי נפתלי מראפשיץ:

"צריך להאמין שכל העולם כולו ומלואו הם צל ודמיון לעילא מיניה, וצריך לקשר כל דבר בשורשו. למשל ששמעתי בילדותי סגולה מפי האומרים, שמי שרוצה שלא ליתן עין הרע לתינוק יסתכל למעלה. ולדעת אפטר אמר זאת איזה צדיק בחכמתו, כי עין הרע בא מזה, כאשר אדם רואה איזה דבר נאה, או איזה גדולה בממון או בבנים, או בכל מעלה, והוא מתמיה מאד על מעלתו של זה, אע"פ שמתמיה באהבה זה לזה, אעפ"כ גורם רעה בזה שמתמיה, שהוא מפריד הדבר משורשו. כי אלו היה הרואה חכם ודבוק בהש"ת לא היה מתמיה כלל, כי מה שייך לתמוה על מידת תפארתו של הקב"ה כביכול, כי זה שהוא רואה, הוא לתפארת ה', או דמיון לחכמתו יתברך מה שהאציל בצלמו ודמותו, רק צריך לישא למרום עיניו ובוה מקשר הדברים לשורשו, וזה עין טובה ולא רעה..."

הוא אשר אמר שלמה בחכמתו "ונרגן מפריד אלוף - שע"י ריגונו ופרעומות מפריד ממנו אלופו של עולם"¹⁰, שע"י כח הסתכלותו הלא נכונה מפריד ממנו את מקור חיותו, וגורם נזק. ומה נאוו דברי ר' לוי יצחק מבראד"ש שכתב בשם מורו המגיד ממעזירטש:

"שהתורה מלמדת לאדם דרך הנכונה, לעבודתו יתברך שמו, כשהאדם שם בטחונו, באיזה דבר מטובת עולם הזה, הוא מראה כאילו אותו דבר יש לו ח"ו כח להפעיל זולת הבורא ברוך הוא, ממילא נפסק מזה הדבר דביקות ושפע של הבורא ברוך הוא. וזה ששמעתי ממורי הגאון בוצינא קדישא המפורסם מוה"ר דוב בער זלה"ה מגיד מישרים דק"ק מעזירטש (פר' בראשית לו) "וימלך וימת" כיון ששם הבטחון באיזה דבר, הוא ממליך אותו הדבר על עצמו, ונפסק הבטחון ממנו יתברך שמו, לכן נגרע פרנסתו ממנו, וזהו "וימת". אך אל ה' לבדו ישום בטחונו, ויבחון במעשיו שכל דבר, אין בו כח זולת הבורא ית"ש, אזי מדבק ומקשר כל ענינו בהבורא ית"ש, והוא יתברך שמו מקור כל הברכות ומקור החיים, אזי שורה בכל מעשיו וענייניו כל הברכות והשפע, כי הוא מדבק כל הדברים באין סוף"¹¹.

מעשה אחר אשר השכלנו להבין את סיבת עין הרע - שמקצץ את הנטיעה משורשה - נפתח לנו צוהר להבין מדוע אין עין הרע שולט בשבטו של יוסף, ומדוע יוסף הוא עלי-עין. מעלתו המיוחדת של יוסף הוא שידע לקשר כל דבר לאלוקות. אף בתוככי טומאת מצרים ואליליה לא פסק פומיה מלהזכיר שם שמים בפיו, וגם בשעה שמוציאים אותו מן הבור לפתור את

אילו היה המשכן נעשה באופן שיהיה חסין מכל אפשרות של חורבן, היה הדבר מתבקש בנו בסופו של דבר. לכן הוא לא נעשה באופן סמוי, הוא נעשה בגלוי, במדה ובמשקל. אמנם למשכן עצמו הדבר לא הפריע, הוא היה מעשה ידיו של משה רבנו, שאין הרע שולט עליו, אן בית המקדש שהיה המשכן של המשכן, כבר היה שונה, הוא נבנה על ידי אחרים, שמעשהו אינם נקיים מכל סיג. המשכן היה הגרעין שממנו צמח המקדש; אילו בגרעין היה נבנו בצורה חסינה ומוגנת מכוחות הרע, לעולם לא היה ניתן להחריב את בית המקדש. רב בזכות אותו חשבון, המדידה והשקילה שנעשתה בזמן הקמת המשכן, התאפשר החורבן וזו היתה החצלה.

לכן דוקא כאן, כשהזכר "פקודי" - חשבון המלאכה, הזכר גם "משכן" - שנתמשכן על ידי החורבן; כי זה אחוז בזה, זה הבא לזה. החורבן לא היה בגדר "תקלה"; בחקמתו ש המשכן כבר הוכן החורבן, בחסד עליון, שדאג מראש לכך לבל יהפך לנו המקדש לרויץ.

(ע"פ שם משמור)

21 (גאט) ארשת שפתינו כ"ז ר' שלמנר

כאשר נתעמק בדברים נעלה בירור נפלא. כאשר בא האדם ומתפלא על חכמתו של חבירו או על גדול עושרו או על יופי בנו, כי אז הוא מנתק ע"י הסתכלות זו את הדבר משורשו שהוא בורא העולם, שהרי אילו היה זוכר שהקביה עושה הכל, הרי לא היה מתפלא כלל, שהרי הקביה הוא כל יכול ובוזאי שיש בכוחו להשפיע לבני אדם מחכמתו ומתפארתו, אלא שבעת שהוא מתפלא על גדול חכמתו ויופיו של האדם הוא שוכח שחכמה זו באה לו מהקביה, נמצא שהוא מגדיל את כוחו של האדם ומפרידו משורשו שהוא הקביה, וממילא הוא גורם שינוק האדם, כי כשנפחד הדבר מהקביה, אין לו כוח קיום.

ויתירה מזו, גם האדם עצמו שיש לו חכמה או עושר, הרי הוא עצמו ג"כ שוכח שהכל בא לו מן השמים, והוא משתף פעולה עם הנותן עין הרע בכך שגם הוא מחויק טובה לעצמו בחושבו שהוא חכם גדול ויודע לעשות עסקים. נמצא שעי שניהם יחד מתנתק האדם חי' משורש כל השורשים וגורם נזק לעצמו. ולכן העצה היעצה לבטל את עין הרע הוא להסתכל כלפי מעלה אל הקביה, ולזכור שהקביה הוא המשפיע לנו את כל ההשפעות ברוב רחמיו וחסדיו. ואם יעלה ברצונו למנוע שפע זה, כי אז אין עצה ואין תבונה נגד ה', וע"י זה הוא שוב מקשר את החיות לשורשה ואין קניע לו שום נזק. וממילא יצא לנו מכל זה שעל ידי שהאדם מזכיר לעצמו בכל עת ובכל שעה שהקביה הוא הנותן לו כוח לעשות חיל, כי אז אי אפשר שיוק לו עין הרע, כי כל הזמן הוא מקשר את התייח לשורשה שהוא הקביה מחיה את כולם.

רעיון זה בעצם מפורש בתורה בפסוקי פרשת עקב (דברים ח"א): "ישמר פן תשכח את ה' אלקיך ... פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך יריבין וכסף וזהב ירבה לך, וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים ... ואמרת בלבבך כחיי וערצם ידי

עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל. הרי לנו שהתורה הקדושה מזהירה אותנו שמחמת ריבוי הרכוש עלול האדם לבוא לידי כך שיחשוב יכחיי וערצם ידי עשה לי את החיל הזה. וכאשר הוא יבוא לחשוב כך, הרי הוא מנתק את עצמו משורש כל השורשים וממילא יבוא לו נזק גדול מעין הרע, ולכן העצה היעצה היא: "זכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל."

36 / Tehillim Treasury

R. Feuer

A song of Assaf, O God! The nations have entered into Your estate, they defiled the Sanctuary of Your holiness, they turned Jerusalem into a heap of rubble. (Psalms 79:1)

Since this woeful composition describes the Temple's destruction, the Midrash asks here too: A song? This should be titled, a kinnah!

The Midrash answers with a parable. A king once erected a beautiful bridal canopy for his son's nuptials. The son, however, was so stubborn and rude that he infuriated his father. The king stormed into the wedding hall and vented his rage on the gorgeous canopy, ripping it to shreds.

So too did the stubbornness of Israel exceedingly anger God. However, He was merciful, and directed His anger at the stones and beams of the Holy Temple rather than at the Jews themselves. Although the people of Israel were severely punished, only the Temple was destroyed; the nation survived (Rashi, Kiddushin 31b).

רמ דעת פקודי משה

ובכן נצוה אל הכתוב כאן. אלה פקודי המשכן, כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים (ב"ר י"ג א), כלומר שעיקר העבדות החשובה אלנו ית"ש, שיפקול האדם תמיד את הראשונים, כל עובדותיו שעבד עד הנה, וכי מעתה הוא רוצה לעבוד את ד'. ולמה לו כל זה, אמר הכתוב פקודי המשכן, שמחויב האדם לפקוד את משכנו, היינו הגוף, שהוא משכן להשראת אלקותו ית"ש. ומטהר תמיד רמ"ת איבריו וסס"ה גידיו, שיוכל לקיים רמ"ת מצות עשה וסס"ה מצות לא תעשה, לכל יעבור על אחת מהנה. וזו הוא משכן העדות, ויכל להיות משכן להטוהר, שהיא עדות ל"ישראל", שיטכון במוכה "לי ראש".

וזהו הכל ע"י אשר פקד על פי משה, הוא הדעת העליון (וה"ק פקודי רבא), שיש צד מדעת קונו לפשפש תמיד צמעשיו. ולא זו בלבד גורם שיטהר עמו, אלא עבדות הלוים, שעובד לקרב את הלוים אליו ג"כ לעבודתו ית"ש. ויהיה משמעות הלוים, לשון חיבור, כמו הפעם ליוה

מזקנים אתבנו

מדוע באמת "אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין"? מדוע אי אפשר לפרסם את הברכה? התשובה לכך היא, ש"יזה לעומת זה עשה האלהים" (קהלת ז, יד). כל השפעה מצד הטוב גורמת אחריה נסיון מצד הרע לחבל בהשפעת הטוב, כי כך גזרה החכמה העליונה. כדי להגן על עצמנו ככל האפשר מהשפעת אותם כוחות, יעצונו חז"ל להצניע את מעשינו ואת הישגינו, כי ככל שיגדל הפרסום, יגדל גם התיאבון והשליטה של כוחות הטומאה.

אך זאת לדעת, שאין כוחות הרע שליטה או אחיזה אלא בדבר שמעורב בו מעט מן הרע, ואילו בדבר שכולו טוב, שכולו לשם שמים, אין לכוחות "החיצוניים" כל מקום אחיזה. אלא שבעולם שלנו, עלמא דשיקרא, כמעט שאין אפשר למצוא מציאות של דבר טוב שהוא נקי במאה אחוז, שאין בו אפילו אחד מאלף של כוונה לא טהורה. לפעמים אין רואים אותה,

לפעמים נדמה שכאן ניתן לומר "כולך יפה רעייתי מוס אין בך", אך בשמים רואים את נבלי וסתרי הלב הנסתרים מעיני אדם. אך אדם אחד היה בעולם, שה' אמר עליו שהוא "עבדי", שאין לו כל פניה עצמית. זה היה משה רבנו, שביטל את כל ישותו לעבודת ה', שהיה כגול אמת ללא תערובת של שקר. כל מה שפעל משה רבנו, לא היה לבח הרע שליטה עליו; ולכן אמרו חז"ל שלא שלטו די זרים בכלי המשכן, וכל כולו גנוז במקום בטוח והוא קיים לעתיד לבוא.

לא היתה, איפוא, כל סכנה במנין זה שנמנו בו תרומות המשכן, לא היה צורך ליצור כאן דבר הסמוי מן העין, כי במעשה ידיו של משה רבנו אין לכוחות הרע שליטה כלשהי, בין אם הוא סמוי ובין אם הוא גלוי לכל. אך עדיין יש מקום להסביר, אמנם המנין לא זויק, אך מה תועלת יש בפרסומו?

בכוונה תחילה נעשה הדבר, קורא הדורות מראש ביקש כאן להכין את הקרקע למה שיקרה כעבור מאות שנים. ידע הקביה שיבוא הימנו שבו דוקא יהיה צורך לתת לכוחות החורבן דריסת רגל במקדש ה', כדי שיתקיים בו מה שנאמר בתהילים: "מזמור לאסף, אלהים באו גויים בנחלתך", ואמרו חז"ל: "קינה לאסף מ"עני ליה? אלא ששפך חמתו על העצים ועל האבנים". אילו לא היה ניתן להחריב את בית המקדש של מטה, היה הנזק כפול ומכופל, היה העונש פוגע במקום גבוה יותר, והחורבן היה בלתי הפיך.

או יאמר אלה פקודי המשכן וכו'. פירוש פקודי' כמשמעו לשון מניין. היינו הנתינת חשבון כסף וזהב ממלכת המשכן וכליו הכתוב בפרשה, וכמו כן משכן עדת בני ישראל בכלל וזפרט שמשכן ה' המה כנ"ל. זה פקודת כל אדם שעמדי ליתן דין וחשבון ממלכת המשכן של עמנו וכליו היינו הרמ"ח איברים שהם כנגד המשכן וכליו, כדאימת בילקוט הישראלי (ילקוט משה), ככל אשר אני מראה אותך (לעיל כה ט), פי', כמו שיש לך רמ"ח איברים ויש רמ"ח מנות עשה, כן תעשה המשכן רמ"ח נווים, וכן הלולאות וקרסים והקרסים כמנין רמ"ח עין שם צערך ציט המקדש (קל"ג).

* זהו הכפול אלה פקודי המשכן משכן העדה, היינו פקודת חשבון המשכן של צללאל, ופקודת חשבון המשכן עדת בני ישראל של עזמם כנ"ל, וזהו שנאמר אשר פקד על פי משה היינו נתינת חשבון הרמ"ח איברים והרמ"ח מנות עשה אשר פקד על פי משה ככל אשר אני מראה אותך כנ"ל. גם אשר

פקד על פי משה כי הרמ"ח מנות עשה הן מן הכפול מנות שנאמרו למשה בסני'. * יוצא לנו מזה, כמו המשכן אשר שללה מלכת המשכן היה פקודי נתינת החשבון, כמו כן משכן עדת בני ישראל של עזמם זה פקודת כל אדם שעמדי ליתן דין וחשבון כנ"ל, אמנם הנדיקים אין ממתינים עד בואם לפני הציט דין של מעלה ליתן דין וחשבון, * אלא הם בכל יום ממארי דחושבנא פידוע, וכמו שאמרו בזהר הק' (ויחי רכ, א) וכלי חסידי בכל יומא ויומא מפתכלי בלציייהו כאלו ההוא יומא מפתלקי מעלמא וכו', היינו כאמור.

27 וזהו פירוש הכתוב בסמוך (לג, ז), ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו, וקשה הכפול ויעשו' כן עשו', גם נריך להבין אחר שכבר כלה כל עבודת המשכן איזה מלכתה היה להם עוד לעשות שאמר ויעשו'. אלא כי אחר שללה כל עבודת המשכן היה פקודי הנתינת חשבון של המשכן וכליו, וכמו כן ויעשו בני ישראל החשבון משכן וכליו של עזמם ונעשו ממארי דחושבנא בכל יום ויום כנ"ל, וזה שנאמר כן עשו היינו בכל יום ויום תמיד, כוהר הק' המוכר לעיל וכלי חסידי בכל יומא ויומא מפתכלי בלציייהו וכו', וכן אי צוואם לפני הציט דין של מעלה ליתן דין וחשבון אין מדקדקים עמהם בחשבון כל כך, וזהו גימט עזמם צמדת הוותרנות ויש להם חשבון טוב.

זהו שיעור הכתוב עם הפירוש רש"י, אלה פקודי המשכן משכן העדה, היינו חשבון

המשכן של צללאל וחשבון המשכן של העדה בני ישראל עזמם כנ"ל, ופירש רש"י עדות לישראל שיאמר להם הקב"ה וכו', היינו חשבון המשכן של צללאל הוא עדות לישראל שיאמר להם הקב"ה על מעשה העגל, וחשבון המשכן של עזמם הוא עדות לישראל לומר להם בחשבון הציט דין של מעלה כנ"ל.

ויש לומר זהו פירוש הכתוב בזהלים (קטו, נט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, פי', חשבתי דרכי היינו שהוא ממארי דחושבנא כנ"ל, איז כשישוב לעולמו, * ואשיבה רגלי אל עדותיך יש לי עדות לומר לי בחשבון ציט דין של מעלה כנ"ל, ודו"ק והבין.

שיעורי חומש - ה' ח"ב

זהו הענין של פרשת פקודי, להראות איך שמש"ה רבינו דקדק בכל פרוטה שקיבל למלאכת המשכן. כל פרוטה היא קדש קדשים. גם בישיבות צריכים מאד להקפיד על כזו ערליכקייט ולדייק בכל פרוטה. אומרים חז"ל "איש אמונות רב ברכות - זה משה", שדייק בכל דבר ולא לקח שום דבר לעצמו, ובגלל זה, הוא הצליח. זו היתה הנהגתו של משה: "לא חמור אחד מהם נשאתי", לא לקח אפילו חמור אחד של הכלל ישראל. זו גדלותו של משה רבינו, שהיה נאמנו של הקב"ה.

עוד שם במדרש (נא, ב), כשהיה משה נכנס לתרום את הלשכה, לא היה נכנס בבגד שיש בו כיס, כדי שלא יחשדהו שלקח כסף לעצמו. זה צריך ביאור, וכי יחשדו את אב הנביאים וגדולי החכמים על דבר כזה? אלא זוהי תורה, כך נראה האדם בתורה. הוא צריך להראות נקי לעיני כל.

30 צ"ס ששה - ה' ששה פ' פ'ט"ו

אלה פקודי. נראה שעצם החשבון הוא להורות שצריך האדם לעשות חשבון על כל דבר שנתן לו הש"ת, בין על זמן החיים, מה עשה בזמן היקר שקצב לו הקב"ה, אם הקדישו לתורה ומצות או ח"ו לאבוד, בין על שפע הפרנסה, מה עשה בממנו, ואף על הצדקה, איזה עניני צדקה עשה, שלא יחשוב האדם כי במה שנתן לו הש"ת יכול לעשות מה שרוצה, דהרי אמרה תורה פרטי דינים כיצד ינהג בממנו, כגון שאסור לו להשחית אף פרוטה אחת שלא לצורך, ובא"י בזמן שהיובל נהג איכא דינים שאף מה ששניהם רוצים א"א להם, כמוכר שדה אחוזה, מטעם כי לי הארץ, ולכן צריך לעשות חשבון על כל דבר, וכמו כן מה עשה בכל הכותיות והכשרונות שנתברך בהם אם השתמש בהם כרצון הש"ת לתורה ולמצות.

31 תיח לימודי פקודי ניסן ה' א"ת

לח, כא) אלה פקודי המשכן - להגיד לעמי פשעם וכו'. יש ללמוד לקח מעשית המשכן לעשות חשבון הנפש בכל יום, ולהעביר תחת ביקורת כל מעשיו אם עשה נכון או שהחטיא את המטרה. ובהו יובן מה שרמז עכשיו חרבן ב' בתי מקדשים שנא' המשכן משכן, שזהו מכלל חשבון הנפש שלא להסיח דעת שאם לא ילכו בדרך ה', יביאו חורבן.

THE DAYS OF A LIFETIME:
THE JEWISH CONCEPT OF TIME

We usually think of time as a way of measuring the rapidity of changes in the world. Time, in this sense, is measured by clocks and defined in terms of regular, periodic motions, like the swinging of a pendulum or the daily motion of the sun.

There is, however, a much deeper concept of time. Time is one of Hashem's creations, and hence it is as real as anything else in the universe. In fact, time as it actually is, the time created by God, has an existence that is similar in substance, and precisely tailored to, the spiritual life of every individual. Let us examine this idea.

What is a day? According to "abstract time," the time defined by clocks, a day is twenty-four hours — a stretch of time long enough for the sun to complete its daily orbit. But according to this, a day is only a length, a measurement, an empty space with no substance of its own. In contrast, according to "real time," the time created by God, a day is a piece of a lifetime. Time is the very medium in which we live; we are sur-

rounded by time as a fish is surrounded by water. But time is even more than that: it is what canvas is to a painter, for time is a medium that records, with infinite sensitivity, everything we do and everything we are. According to the Zohar, on every day of a person's life, a new "day" comes down to him from Heaven. That day is like a blank sheet of parchment, and whatever a person does is inscribed upon that day. Then, as the day ends, it goes back up to Heaven, and a new day comes down.

That is the reason Chazal advise us to use the closing minutes of each day, when we recite the Shema and prepare for sleep, to repent for any sins we might have committed during the day. As long as the day is still with us, it is relatively easy to do teshuvah for those sins. While the "transcript" of the day is in our hands, so to speak, it is not difficult to erase and amend whatever has to be corrected. Once the day departs, however, it is harder to bring it back and to correct the record.

The same pattern is repeated with each larger unit of time. A week is more than a collection of seven days; it is an entity with an existence of its own. Hence, when a week comes to an end, it leaves us and ascends to Heaven. At the end of a month, the month goes up, and at the end of a year, the entire year goes up.

Just before each period of time leaves us, there is a short interval designated for teshuvah, like the time of Kriyas Shema at the end of the day. At that moment, we can review the entire period which is ending, and we are granted the extraordinary privilege of rewriting our own "transcript" before it becomes part of the "permanent record." During the week, for example, the time for teshuvah is erev Shabbos, and in the month, it is erev Rosh Chodesh, which is also known as Yom Kippur Katan, a "small Yom Kippur," since it is a time for repentance. And just before the entire year leaves us, there is erev Rosh Ha-Shanah.

Thus, the days of a person's life are an enduring reality. We

כל דבר טוב, ואפילו קטן, חשוב בעיני הבורא

כל מה שנתנו ונדברו ישראל למשכן, הכל נמנה ונרשם. לא היה אפילו פרט אחד קטן שלא נמנה. להראות בזה שלא מזלזל הבורא בשום פרט קטן, ולכן אף שנתרמו כל כך הרבה כסף וזהב, מכל מקום נרשמה כל תרומה.

ללמדנו, שלבורא יש חשבון עם כל אחד, כל תרומה שלו עושה רושם לדורות, וכל פעולה שמכבד בה את הבורא, פעולתו וצדקתו עומדת לעד.

וכן הוא אצל כל אחד במשכנו הפרטי. לכל אדם ישנם כל מיני זמנים, פעם הוא מביא בחינת זהב, פעם הוא מביא בחינת כסף ופעם בחינת נחושת, ועליו לדעת, שכל עבודה, אפילו הקטנה והנומכה ביותר, נחשבת ונספרת למעלה, ומאומה לא נאבד.

see this from a statement in the Zohar about Avraham Avinu. The Torah writes, "V'Avraham zaken, ba ba-yamim,"¹¹ which is usually translated as, "Avraham was old; well advanced in years." The Zohar,¹² however, interprets this to mean, "When Avraham was old, he came with all his days." In other words, all of Avraham's days were perfect and complete; they were filled with mitzvos and ma'asim tovim, good deeds. Therefore, when he left the world, Avraham came before Hashem together with "all his days."

Each person creates the days of his life, one at a time. They constitute a faithful record of his life, an autobiography inscribed by his own actions. All of an individual's spiritual accomplishments are contained within his days. A lifetime of mitzvos and ma'asim tovim, every word of Torah and prayer, all the prizes he wrested from a recalcitrant world, the spoils of his struggles and the fruits of his labors — they are all locked within his days, like an immense treasure in a long row of strongboxes.)

לי, וכשאני לעצמי מה אני, ואם לא עכשיו אימתני? וכי רבנו יונה ז"ל, ואם לא עכשיו אימתי - שלא יאמר אני היום עסוק במלאכתי, למחר אפנה ואעסוק ואתקן עצמי, כי שמא לא תפנה. ואפי' אם יפנה, היום ההוא חלף ועבר ובטל אותו ממלאכת ה' ולא יוכל לשלמו כל ימיו. כי כל הימים אשר הוא חי על האדמה חייב הוא לתקן עצמו ולעסוק במצוות ואין לו רשות ליבטל ממלאכתו, ואפילו שעה אחת. (הובא לעיל בפרשת שמות א"י, בשם ספר עשרה נסיונות.)

בספר שפת אמת (ע"ה"ת, פר' קרח תרמ"ז) כתב ז"ל, ונראה עפ"י מ"ש א"י: מ"ר ז"ל על המשנה "אם אין אני לי מי לי", כי כל אדם נברא לתקן דבר מיוחד שאין אחר יכול לתקן, וכן בכל זמן וזמן מיוחד תיקון אחר וכו', עכ"ל.

כיון שלכל יממה תפקיד משלה, נמצא שקיום המצוות ביום שלמחרת בא למלא התחייבות חדשה, שאין לה קשר עם המחויבות של היום הקודם, על אף הדמיון בין צורות הקיום של המצוה. קיום המצוה למחרת לא ימלא את החסר שנותר יום קודם כשלא קיימה בו מצוה מסוימת.

השקפת עולם זו מבוטאת במשנה באבות (א"י-ד), הוא (הלל) היה אומר, אם אין אני לי מי

Keeping One's Balance Sheet

As mentioned, the reckoning of Parshas Pekudei includes "the account of the sums of gold, silver, and brass donated for the Sanctuary, and the account of all its utensils and its services." First, an inventory was taken of the resources available, and then a reckoning was made as to how these resources were used.

These concepts are also relevant in our Divine service. First, a person must take inventory; he must know who he is and what he can do. Afterwards, from time to time, he must determine how well these abilities are being employed, and what he has accomplished with them. The sequence is also significant; awareness of the existence of one's potential serves as a prod, spurring its realization.

40

Aggadah - R. Bernstein

4. Mirror Image

We may persist and ask, "What leads a person to the negative trait of ayin raah? If it is possible to see both good and bad in people, what would bring someone to see the bad?"

The answer, says R' Diskin, lies in what we have mentioned above, namely, that seeing the good in people will bring out the best in the observer, encouraging him to be good, and vice versa. That being the case, it may be that a person views those around him negatively because he doesn't want to be encouraged to be better! He wants to be able to act selfishly or lazily, and, if confronted, to be able to say, "Well, that's how everyone is!" As surely as a person will choose his neighborhood based on the type of people he would like to surround himself with, so too he will choose to look at his neighborhood in the way in which he wishes to be affected by it.

The basis of this idea is that whenever there is more than one thing to see, the aspect that the observer chooses to see will be a reflection of the observer himself. Often, one sees flaws in others because that is how he himself is or would act. Dishonest people are naturally more suspicious of others. The Gemara puts this very succinctly: "Whoever seeks to disqualify, points out his own flaw."

41

HEART TO HEART

The verse in Mishlei reads:

As one face is to another in the water, so, too, is one heart to another.

The common interpretation of this analogy is that it is about how a change in one person's behavior will bring about a corresponding change in that of the person facing him, just as when one looks at his reflection in the water, the expression on the face looking back at him will depend on his own expression, similarly, one's attitude toward another will be reciprocated by that person, for better or for worse.

R' Zalman of Volozhin explained the intent of the analogy somewhat differently. In the same way that when one looks into a pool of water, he sees a reflection of himself, so, too, when he looks at the heart of another person he sees a reflection of himself. He will perceive and identify the elements within the other person that exist within him.

This may explain to us why the personification of ayin raah is Bilam. He perceived within all those he observed all the corruption that existed within him. In contrast, Avraham had ayin tovah, for he saw within others the goodness that existed within him.

ג] לא זו בלבד שכל יום הינו יחידה חד פעמית שאינה קשורה ליום שלפניו או לאחוריו, אלא שגם האדם הוא בכחינת נולד מחדש מידי יום. ולכן נפסקו בשולחן ערוך הלכות שמטרתן לבטא לידה מחדשת זו. מידי בוקר כשמתעורר אדם. משנתו הוא חייב ליטול את ידיו, וכמש"כ הרשב"א המובא בב"י (או"ח סי' ד) "...לפי שבשחר אנו נעשים ככריה חדשה דכתב "חדשים לבקרים רבה אמונתך", צריכים אנו להודות לו ית' על שבראנו לכבודו ולשרתו ולברך בשמו וכו',

עפ"י רעיון זה היה מפרש הגאון את המשנה במס' אבות (ג-א) "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", בהסבירו ש"דין" הוא על העבירה שעשה, ו"חשבון" היינו על לימוד תורה וקיום מצוות שיכל לעשות ולא עשה, גם על אותם שיכל לעשות בעת שעבר העבירה.

* כתבנו אודות חשיבות "יום" - שהוא הזדמנות חד פעמית שאינה חוזרת אליו לעולם. ויש לידע שאותן הדברים נאמרו גם לגבי "רגע", שהוא הזדמנות חד פעמית, הנועד למלא תפקיד, ולהשאיר את רישומו על נשמת האדם. כה חשוב הוא הרגע ונחשב כיחידה בפני עצמה שהתורה חייבה לחלל שבת להצלת חיי אדם, גם כאשר ברור שלא יחיה יותר מאשר רגע אחד. כמו כן ההורג את ה"גוסס" נחשב ל"שופך דמים"16.

39

3 י מאיר 2005

וזה מעיקרי העבודה של חשבון הנפש, שחז"ל הקדושים, וצדיקים, זי"ע, הפליגו בזה כמה רצון אבינו שבשמים שיהי לכל יחיד לפי גילו, ומצבו, זמן קבוע בכל יום, או לפחות פעם בשבוע, לחשוב, ולחפש, ולמצוא, ולהכיר עצמו, ונדברנו מזה בעזה"י כמ"פ באריכות ואכהמל"כ, גם בש"ק שפטים תשנ"ו דברנו מזה בעזה"י, וכמה שיהודי מכיר עצמו יותר ויותר, הבטיחו לנו חז"ל הקדושים זי"ע שזה יסייע אותנו בעסער צו ווערען יי, ולהתעלות כסדר, בלי שיעור ובלי גבול, שלבסוף נגיע בעזה"י למלא כל השליחות שלנו, וכל התפקיד שלנו בכל הענינים. ויש בזה הרהר אופנים

42

Should we ask, "Is it possible for someone to damage me by looking at me?"

The answer will be, "Yes, if it damages the way you look at yourself."

It is well-known that a person's effectiveness is significantly impacted by his self-image. If he has a positive self-image and feels he is a fundamentally worthy person, he will go about things in an effective and energetic way. If, however, he feels that he has no worth, his vision will be diminished and his actions will be deflated. If someone's self-image is significantly — or entirely — dependent on what other people think of him, then when they look at him with "the evil eye," i.e., critically and negatively, he will then come to look at himself that way. Such a person is then prone to all manner of failures that accompany negative self-image. Looked at in this way, it is very easy to see how the Gemara can say that so many people are affected adversely by the evil eye.

A person who enters a new town may be fearful of "the evil eye." Not knowing anyone and with no standing in this particular place, he may be lacking in confidence, and therefore more inclined to conform with the way things are done in this new locale, in order to establish himself.

Such a person is potentially at risk of compromising correct behavior in favor of what will draw a more positive reaction from his new neighbors. Hence, he needs to take action. He needs to invoke the image of the one who represents immunity from the evil eye; he needs to claim his descent from Yosef.